

Steenuilen in plangebied Oudeland

Onderzoek naar verblijfplaats Steenuil in het kader van de Flora- en faunawet

R. de Beer
J. Groot

2010

Opdrachtgever
Gemeente Lansingerland

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35-A
1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding tot het onderzoek.....	3
1.2	Het plangebied	3
2	Methode	3
3	Flora- en faunawet	4
3.1	Zorgplicht.....	4
3.2	Verbodsbepalingen	4
3.3	Vrijstellingen.....	4
3.4	Ontheffingsmogelijkheid.....	4
3.5	Procedure	5
4	Resultaten	6
4.1	Huidige situatie	6
4.2	Projectbeschrijving.....	6
4.3	Gevolgen voor de Steenuil.....	6
4.4	Compensatie en mitigatie.....	7
5	Conclusies en aanbevelingen.....	8
6	Literatuur	9

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Gemeente Lansingerland heeft recentelijk een verlenging van ontheffing voor de Flora en faunawet gekregen voor het herinrichten van het gebied Oudeland (zie Figuur 1).

Deze verlenging is verkregen op grond van onderzoek uitgevoerd naar een aantal beschermde waarden (SLUIS, 2009). In dit onderzoek werd geen Steenuil in het plangebied aangetroffen.

In het najaar van 2009 bleek echter dat deze soort wel degelijk aanwezig is in 'Hoeve Oldebarneveldt', midden in het plangebied. Omdat verlenging van ontheffing is verkregen zonder dat is rekening gehouden met deze soort, moet deze worden aangepast en dient het bestemmingsplan te worden gewijzigd.

Eind 2009 is daarom een omgevingstoets uitgevoerd om te beoordelen hoe de verblijfplaats van de Steenuil inclusief functionele leefomgeving behouden kan blijven. Aan de hand van deze tekst kan een passage over het ontzien van de Steenuil in het bestemmingsplan worden opgenomen.

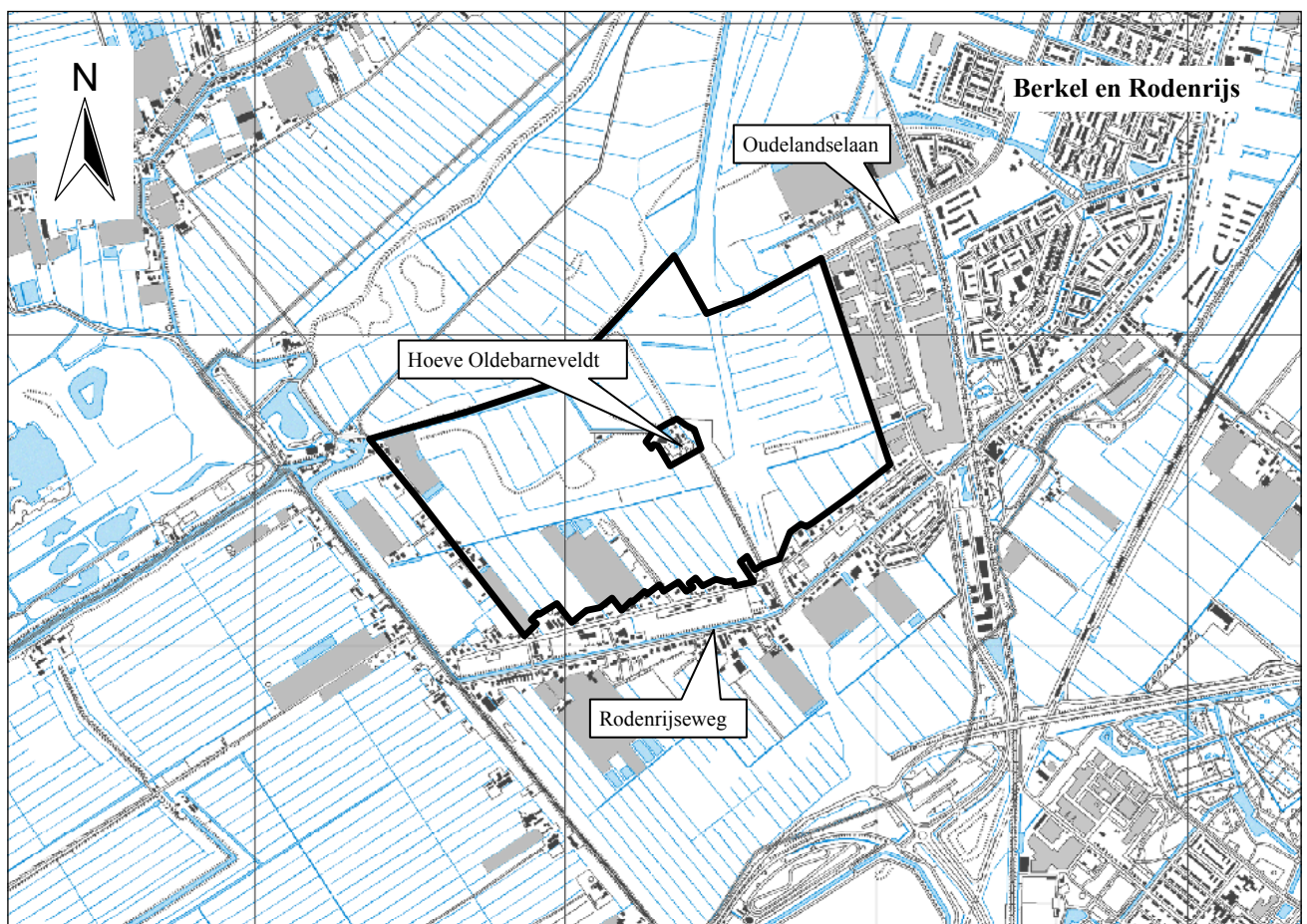
Dit rapport doet verslag van deze omgevingstoets en geeft een aantal randvoorwaarden waaraan moet worden voldaan.

1.2 Het plangebied

In Figuur 1 is de ligging van het onderzoeksgebied aangegeven. De boerderij met erfbeplanting en boomgaard ligt als een eiland binnen een intensief te bebouwen gebied. Het land rond de boerderij, zeker naar het oosten toe is reeds bebouwd of bouwrijp.

2 Methode

Het plangebied is op 18 december 2009 bezocht om enerzijds de aanwezige en aangrenzende biotopen te beschrijven in relatie met de vereisten daarvan voor de Steenuil en anderzijds eventuele incidentele waarnemingen te doen van aanwezige Steenuilen. Op basis van de aangetroffen biotopen is een inschatting gemaakt van de geschiktheid en de te nemen maatregelen om de Steenuil te behouden in het plangebied.

Figuur 1. Ligging van het plangebied 'Oudeland' nabij Berkel en Rodenrijs met daarbij aangegeven de ligging van de 'Hoeve Oldenbarneveldt' met daarbij voorkomende Steenuil.

3 Flora- en faunawet

3.1 Zorgplicht

Een belangrijke bepaling van de Flora- en faunawet is de zorgplicht in artikel 2. Hierin staat “dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

3.2 Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet bepaalt dat het verboden is planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art. 8).

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen, dan wel opzettelijk te verontrusten (artt. 9 en 10).

Verder is het verboden van beschermde diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (art. 11) en dit geldt ook voor eieren (art. 12).

Vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van vaste rust- of verblijfplaatsen en zijn daarom jaarrond beschermd.

Eind augustus 2009 heeft Dienst Regelingen van het ministerie van LNV een ‘uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet’ op de website gepubliceerd (www.hetlnvloket.nl) Hierin komt uitgebreid de status van jaarrond beschermde vogels aan de orde:

- ♣ Verschillende soorten vogels die jaarrond van hun nest gebruik maken of zeer honkvaste vogels die voor hun broedplaats afhankelijk zijn van bebouwing of bepaald biotoop of die niet of nauwelijks in staat zijn zelf een nieuw nest te maken worden onderverdeeld in categorie 1 t/m 4 en zijn jaarrond beschermd. Onder deze bescherming valt ook de Steenuil, hij is daarbij geplaatst onder categorie 1 omdat hij na de broedtijd zijn nest blijft gebruiken als rust- en verblijfplaats.

- ♣ Vogels die weliswaar honkvast zijn en vaak terugkeren naar de plaats waar zij eerder ook broedden of de directe omgeving daarvan, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om als een broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen, zijn *niet* jaarrond beschermd. Van deze soorten zijn de verblijfplaatsen alleen dan beschermd als ‘zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen’ (categorie 5).

3.3 Vrijstellingen

Bij Algemene Maatregel van Bestuur is de Mol vrijgesteld van de verboden van de artikelen 9 t/m 11 en daarnaast zijn Bosmuis, Veldmuis en Huisspitsmuis vrijgesteld in of op gebouwen of daarbij behorende erven¹.

In een ministeriële regeling zijn vervolgens nog andere algemene soorten aangewezen die alleen vrijgesteld zijn van de verboden van de artikelen 8 t/m 12, indien het gaat om werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik of van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting². Voor deze soorten hoeft dan geen ontheffing te worden aangevraagd, maar de zorgplicht blijft onverminderd gelden. Dit wordt het “lichtste beschermingsregime” genoemd, geldend voor de z.g. “tabel 1”-soorten (zo genoemd naar de toelichting bij de bovengenoemde Regeling en ook gehanteerd in de LNV-brochure “Buiten aan het werk?”). Broedvogels vallen hier niet onder.

3.4 Ontheffingsmogelijkheid

De realisatie van activiteiten, zoals het aanleggen van woningbouw- of bedrijventerreinen, heeft veelal beschadiging of de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende beschermde soorten. In bepaalde gevallen moet dan ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en faunawet³ aangevraagd worden.

Als er andere beschermde soorten voorkomen dan de soorten die zijn vrijgesteld van de verboden, kan de voorgenomen (bouw)activiteit alleen worden gerealiseerd als een ontheffing is verleend. De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voed-

¹ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525, art. 16e

² Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet, Staatscourant 2 februari 2005, nr. 23

³ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525

selkwaliteit, op basis van de twee andere beschermingsregimes⁴:

- ♣ Zwaar beschermingsregime, geldend voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor apart aangewezen soorten in een vernieuwde “bijlage 1” van het Besluit vrijstellingen beschermde dier- en plantensoorten. Zij vormen samen de “**tabel 3**”-soorten. Ook vogels vallen hieronder.
- ♣ Minder zwaar beschermingsregime, geldend voor de overige beschermde soorten (“**tabel 2**”), maar niet de eerdergenoemde algemene soorten (“**tabel 1**”).

Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode hoeft bij werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud en van bestendig gebruik voor de tabel 2-soorten en ook voor vogels geen ontheffing aangevraagd te worden.

De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan het criterium “doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau)”. Er dient rekening te worden gehouden met een doorlooptijd van 2 maanden.

3.5 Procedure

Bij ruimtelijke ingrepen dient beoordeeld te worden in welke mate er sprake is van negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op aanwezige soorten. Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin dit wordt ondernomen.

Zijn er negatieve effecten op soorten van het zware of minder zware beschermingsregime, dan dient een “Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid of vijfde lid onderdeel c” te worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Deze aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ het desbetreffende projectplan;
- ♣ een actuele inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied;
- ♣ een beschrijving van de te verwachten schade voor de in de aanvraag vermelde soorten;
- ♣ een beschrijving hoe de schade aan de beschermde soorten tot een minimum kan worden beperkt;
- ♣ een beschrijving van voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is;

Voor de eerdergenoemde “tabel 3-soorten” dient wegens een uitgebreide toets ook te worden vermeld:

- ♣ onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie van de voorgenomen activiteit en onderzoek naar alternatieve locaties;
- ♣ de onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit;
- ♣ een toelichting op de afweging van de voorgenomen activiteit.

⁴ wijziging in Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten in Staatsblad 2004, 501, vnl. artt. 16b en 16c

4 Resultaten

4.1 Huidige situatie

De Steenuil broedt al vele jaren in een nestkast aan de oprijlaan naar de boerderij (zie Figuur 2). Rondom de boerderij bevindt zich ideaal biotoop voor de steenuil in de vorm van talrijke schuurtjes, hoge fruitbomen in een boomgaard en een aantal andere beschuttende struiken en bomen zoals populieren en kastanjes. Op het terrein bevinden zich ook enkele ruigere stukken en takkenhopen.

Het erf van de boerderij wordt omgeven door intensief gebruikt agrarisch gebied dat in snel tempo bouwrijp gemaakt wordt voor aanleg van nieuw bedrijventerrein. Deels is al bebouwing gerealiseerd. In het landbouwgebied rond het boerenerf is opvallend weinig dekking en jaagmogelijkheid in de vorm van paaltjes of bomen aanwezig.

Het territorium van een Steenuil bedraagt gemiddeld ongeveer 12 ha. (Haasteren & van Woersum, 2009) Dit getal is echter sterk afhankelijk van terrein-gesteldheid en prooiaanbod van jaar tot jaar. Er wordt op grond van aanwezig biotoop niet verwacht dat de broedende uilen in Oudeland op dit moment vaak

buiten het ongeveer 2 ha grote erf jagen.

4.2 Projectbeschrijving

Voorzien wordt dat de boerderij en het erf geheel wordt omsloten door nieuw aan te leggen bedrijventerrein. Dit bedrijventerrein zal worden ontsloten met grotere toevoerende wegen en kleinere wegen tussen de bedrijven. Er zal verlichting worden aangelegd langs deze verschillende wegen.

4.3 Gevolgen voor de Steenuil

Bij realisatie van het bedrijventerrein worden de broedplaatsen van de Steenuil niet direct bedreigd en zal het belangrijkste leefgebied op het erf rond de boerderij voor de soort behouden blijven. Door de verkleining van jachtgebied, toenemende onrust en toenemende hoeveelheid licht worden voor de soort echter toch aanzienlijke negatieve effecten verwacht waardoor de soort waarschijnlijk uit het gebied zal verdwijnen.

De verblijfplaatsen (broedplaatsen) van de Steenuil zijn beschermd onder de Flora- en faunawet met daar-

Figuur 2. Oprijlaan naar Hoeve Oldebarneveldt met links in de fruitboom de kast met broedende Steenuil. Inzet: de kast met de Steenuil.

bij inbegrepen de functionele leefomgeving die nodig is om deze verblijfplaatsen zodanig geschikt te laten dat de populatie van de soort in stand kan blijven. Omdat door de plannen deze functionele leefomgeving wordt verkleind en bedreigd, moet worden voorzien in compensatie.

4.4 Compensatie en mitigatie

Voor wat betreft het verbeteren en daarmee compenseren van verloren of verslechterd Steenuilbiotoop is het afschermen van negatieve invloed (lawaaï en licht) de belangrijkste opgave. Ook behoud van voldoende geschikt jachtterrein en nestgelegenheid zijn belangrijk.

Om een nestplaats met functionele leefomgeving te garanderen is een straal van 200 meter rond 'het middelpunt' van het erf en de boerderij nodig om een territorium van 12 ha (12,5ha) te waarborgen. Zie Figuur 4.

Aangezien het 'buitengebied' rond de boerderij erg ongeschikt lijkt voor de uilen als jachtgebied en verwacht wordt dat de uilen momenteel vrijwel alleen op het erf voorkomen, is het naar verwachting mogelijk deze bufferzone te verkleinen tot 150 meter als het om-

liggende gebied rond de boerderij vergaand wordt afgeschermd en geschikt(er) wordt gemaakt voor de uilen. Er blijft dan een (optimaal) leefgebied van 7,5 ha over voor de uilen en er dient netto 5 hectare heringericht te worden. Daarbij dient ook de zorg voor de nestplaatsen en het direct omliggende gebied te worden betrokken, dit is in eerste instantie een zaak voor de bewoners, eventueel in samenwerking met de plaatselijke (Steen)uilenwerkgroep. Eventuele aanpassingen aan schuren en erven zouden waar mogelijk financieel kunnen worden ondersteund.

Wat betreft omliggend jachtgebied en de fysieke afscherming is de wijdere zone van ongeveer 150 meter van belang. Deze bufferzone hoeft uiteraard niet precies rond te lopen maar een maximale afstand van bedrijvigheid en in ieder geval van autowegen met intensief nachtelijk verkeer is wenselijk om hinder en verkeersaanvaringen te voorkomen.

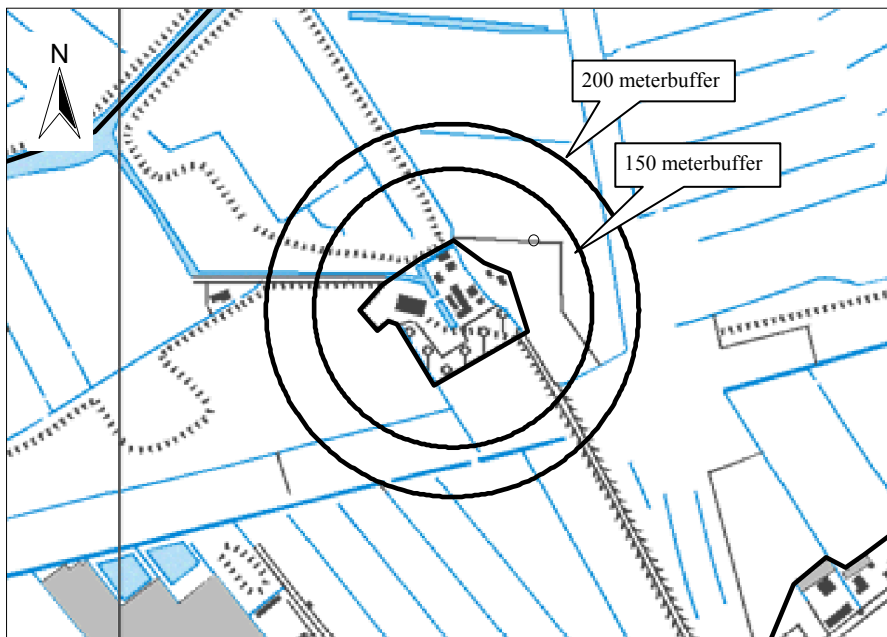
In het aangegeven gebied kunnen, wederom het liefst in samenwerking met een (Steen)uilenwerkgroep, kleine landschapselementen worden aangeplant en kan beheer langs wateren of op percelen of de randen ervan zodanig worden aangepast dat geschikt Steenuilbiotoop ontstaat.

Het gaat bijvoorbeeld om het aanleggen van hagen rond het 'buffergebied' om dat fysiek af te schermen,

Figuur 3. De begroeiing met (fruit)bomen en de verdere inrichting van het erf rond de boerderij zorgt voor ideaal Steenuilbiotoop.

Figuur 4. Steenuilterritorium met de verschillende buffergebieden. De 200 meterbuffer is de minimale afstand die moet worden aangehouden als het omliggende gebied ongewijzigd blijft, de 150 meterbuffer kan volstaan als tussenliggend gebied vergaand wordt verbeterd voor de Steenuilen

zeker van (toekomstig nachtelijk) autoverkeer. Daarnaast kunnen knotwilgen in rijen worden aangeplant en kan voorzien worden in het overlaten van ruigteplekken, rommelhoekjes of ruigtestroken langs perceelranden. Bijzondere aandacht verdient het aanbrengen of behouden van uitkijkposten (paaltjes) in deze zone. Ook kunnen takkenhopen of takkenrichels op het erf of in de bufferzone worden aangelegd. Omdat de precieze mogelijkheden van inplanning van compensatiegebieden voor de Steenuil niet precies bekend zijn, zullen deze plannen in een later stadium moeten worden uitgewerkt. In het bestemmingsplan kan al wel rekening gehouden worden met de zone en de afmetingen hiervan.

Het is in ieder geval van het grootste belang dat compensatie en de inrichting van de bufferzone voorafgaan aan het inrichten van het bedrijventerrein. De ontwikkeling van de bufferzone na inrichting zal uiteraard langere tijd vergen. Bij deze ontwikkeling kan gedacht worden aan het groeien van bomen, de (vegetatie-) ontwikkeling van wateren en oeverranden, rijping en veranderingen van bodem en water, e.d.

Afhankelijk van deze plannen is het mogelijk ook bij de inrichting van het bedrijventerrein zelf rekening te houden met de uilen en aldaar aansluitend aan de bufferzone extra foerageermogelijkheden voor de uilen te creëren of juist het foerageren rond drukke verkeerswegen middels gericht kort maaibeheer te ontmoedigen. Het is daarbij in al de inrichtingsplannen in het bijzonder van belang dat de uilen geen drukke verkeerswegen gaan passeren.

Al naar gelang de genomen maatregelen moeten de kleine landschapselementen worden onderhouden. Aangelegde heggen of houtwallen moeten periodiek

worden teruggezet, wilgen moeten worden geknot en ruigtestroken moeten extensief worden gemaaid.

5 Conclusies en aanbevelingen

- ♣ Het is gebleken dat in het plangebied Oudeland een Steenuil verblijft op de Hoeve Oldebarneveldt in het midden van het gebied.
- ♣ De Steenuilen vinden op het erf rond de boerderij ideaal leefgebied, het omliggende agrarische gebied met nauwelijks dekking, beschutting en uitkijkposten wordt ingeschat als slecht geschikt.
- ♣ Omdat rond deze boerderij en erf bedrijventerrein is gepland dat als leefgebied ongeschikt is, worden negatieve effecten verwacht voor de Steenuil.
- ♣ Teneinde negatieve gevolgen te verzachten dient een minimale afstand van 200 meter te worden gerealiseerd tussen te realiseren bebouwing en het middelpunt van het boerenerf. Er blijft dan een territorium over van ruim 12 ha.
- ♣ Als inrichtingsmaatregelen worden genomen zodanig dat tussen bedrijventerrein en boerenerf een zone ontstaat met verbeterd leefgebied voor de Steenuil, kan de afstand tot bebouwing worden verlaagd tot 150 meter. Dit nieuwe inrichtingsgebied hoeft niet noodzakelijkerwijs cirkelvormig het gehele boerenerf te omvatten maar zou ook op alternatieve wijze met corridors en ecologische versterking elders gerealiseerd kunnen worden,

hetgeen momenteel wordt uitgewerkt in een inrichtingsplan.

- ♣ Het is van het grootste belang dat compensatie en de eventuele inrichting van een bufferzone voorafgaan aan het inrichten van het bedrijventerrein.
- ♣ Zowel in 2003 en 2009 is bij vleermuisonderzoek geen verblijf van vleermuizen op het terrein van de boerderij en het erf vastgesteld.

6 Literatuur

BOER, W. DEN, M. VAN STRAATEN & B.W.J.

OOSTERBAAN, 2003. *Beschermde flora en fauna Berkel en Rodenrijs*. G&G-rapport 2003-25 Van der Goes en Groot, Alkmaar.

GROEN, F. VAN & M. VAN STRAATEN, 2003. *Het Lint te Berkel en Rodenrijs*. G&G-rapport 2005-14. Van der Goes en Groot, Alkmaar.

GROEN, F. VAN & M. VAN STRAATEN, 2005 (II). *AE-driehoek te Berkel en Rodenrijs, inventarisatie beschermde flora en fauna 2005*. G&G-rapport 2005-13. Van der Goes en Groot, Alkmaar.

HAASTEREN, J. VAN & I. VAN WOERSEM, 2009. *Mitigatie en compensatie Nieuw Driemanspolder*, Hoogheemraadschap van Rijnland.

KOOP, F., 2008. *Aandacht voor de Steenuil bij ruimtelijke ontwikkelingen*. Journal Flora en fauna, oktober 2008, nr. 6, SDU uitgevers.

SDU UITGEVERS, 2002-2007. *Flora- en faunawet, bewerkt en toegelicht door M.A. Huber, mr. drs. D. van der Meijden, J.A.M. van Spaandonk & mr. A.S. Vreugdenhil*. Koninklijke Vermande, Den Haag.

SLUIS, D., 2009. *Verlenging ontheffing drie deelgebieden te Berkel en Rodenrijs, toelichting aanvraag verlenging ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde (vijfde) lid en vijfde (zesde) lid onderdeel c*. Van der Goes en Groot, Alkmaar.

SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*. – *Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

